

Sygn. akt III USK 74/22

POSTANOWIENIE

Dnia 16 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania J. S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie

o wysokość kapitału początkowego,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 16 listopada 2022 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie

z dnia 19 listopada 2021 r., sygn. akt III AUa 674/19,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. oddala wniosek organu rentowego o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie wyrokiem z dnia 19 listopada 2021 r. oddalił apelację wniesioną przez ubezpieczoną J. S. od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie z dnia 12 czerwca 2019 r., oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie z dnia 24 sierpnia 2018 r., którą organ rentowy w związku z nowelizacją ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (dalej jako ustawa emerytalna), dokonaną ustawą z dnia 5 marca 2015 r., ustalił ponownie dla ubezpieczonej kapitał początkowy na dzień 1 stycznia 1999 r. Do

ustalenia wartości kapitału początkowego organ rentowy przyjął: podstawę wymiaru kapitału w kwocie 1.001,74 zł, okresy składkowe w ilości 13 lat ,8 miesięcy i 8 dni, okresy nieskładkowe w ilości 11 dni, okresy sprawowania opieki nad dzieckiem w ilości 3 lat, współczynnik proporcjonalny do osiągniętego do dnia 31 grudnia 1998 r. wieku oraz okresu składkowego i nieskładkowego wynoszący 66,73% oraz średnie dalsze trwanie życia, które dla osób w wieku 62 lat wynosi 209 miesięcy. Do obliczenia podstawy wymiaru kapitału początkowego oraz obliczenia wskaźnika wysokości tej podstawy przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z 10 kolejnych lat kalendarzowych w okresie od dnia 1 stycznia 1985 r. do dnia 31 grudnia 1998 r. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału ustalono na 82,05%. Do ustalenia wartości kapitału początkowego organ rentowy nie uwzględnił okresów: od dnia 1 sierpnia 1979 r. do dnia 30 kwietnia 1981 r., od dnia 18 sierpnia 1991 r. do dnia 18 sierpnia 1991 r. i od dnia 19 sierpnia 1991 r. do dnia 18 sierpnia 1993 r.

Ubezpieczona J. S. wniosła do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 19 listopada 2021 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając naruszenie prawa materialnego, to jest: art. 6, art. 7, art. 15, art. 16, art. 17, art. 18, art. 53 i art. 174 ust 1-4 ustawy emerytalnej, art. 157 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze oraz § 22 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe, dekretu (bez określenia przepisów, które zostały naruszone) z dnia 4 marca 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz ich rodzin; a także naruszenie przepisów postępowania, to jest: art. 382 k.p.c., art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., art. 378 § 1 k.p.c., art. 381 k.p.c., art. 386 § 1 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c., art. 316 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 k.p.c. i art. 321 § 1 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca podniosła, że Sąd Apelacyjny naruszył przepisy postępowania, które miały istotny wpływ na treść orzeczenia, ponieważ w stanie faktycznym, w którym skarżąca była zatrudniona na podstawie umowy o pracę, a nie na podstawie członkostwa w produkcyjnej spółdzielni pracy – bezpodstawnie i niewłaściwie zastosował przepisy dekretu z dnia 4 marca 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych

spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz ich rodzin. Ponadto Sąd Apelacyjny pominął dowody, czyli świadectwo pracy z R. w G., które przesądzało, że skarżąca była zatrudniona na podstawie umowy o pracę. Sąd drugiej instancji w ogóle nie ocenił natomiast tego dowodu, co skutkowało nierozpoznanie istoty sprawy, ponieważ była to kwestia kluczowa dla zastosowania właściwych przepisów prawa materialnego.

Skarżąca podniosła również, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia oraz potrzeba wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości, czy na podstawie art. 6, art. 7, art. 15, art. 16, art. 17, art. 18, art. 53 i art. 174 ust 1-4 ustawy emerytalnej oraz § 22 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe w sytuacji, gdy skarżąca przedstawiła świadectwo pracy z R. w G., z którego wynikało, że pozostawała w stosunku pracy w okresie od dnia 1 sierpnia 1979 r. do dnia 30 kwietnia 1981 r. na stanowisku kierownika produkcji roślinnej, okres ten podlegał zaliczeniu do kapitału początkowego, czy też samo świadectwo pracy było niewystarczającym dokumentem i konieczna była ewidencja dniówek obrachunkowych?

Ostatecznie skarżąca stwierdziła, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, gdyż Sąd drugiej instancji pominął dowody i fakty z nich wynikające skutkujące tym, że w sytuacji, kiedy przedstawiła świadectwo pracy, Sąd naruszył art. 157 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze przez niezastosowanie tego przepisu oraz § 22 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i przy ustaleniu kapitału początkowego nie uwzględnił okresu pracy ubezpieczonej potwierdzonego świadectwem pracy z R. w G..

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność

postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada również przypomnieć, że w przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze oznacza to w praktyce, że zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w

danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na potrzebę wykładni przepisów prawa wymaga z kolei od skarżącego określenia, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ze wskazaniem, na czym polegają związane z tym poważne wątpliwości, lub z przedstawieniem rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Ponadto konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03, z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07). W przypadku powoływania się na rozbieżności w orzecznictwie konieczne jest także, choćby przykładowe, wskazanie orzeczeń, w których ten sam przepis prawa byłyby odmiennie wykładany. Należy również podkreślić, iż nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP – wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Skarga kasacyjna jest natomiast oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone tą skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurej, sprzeczność wykładni lub stosowania

prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437) i jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1963 r., II CZ 3/63, OSPiKA 1963 nr 11, poz. 286). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącej o przyjęcie jej skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów.

Sąd Najwyższy zauważa przede wszystkim, że skarżąca łączy występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz potrzebę wykładni przepisów prawa z oczywistą zasadnością skargi kasacyjnej. Tymczasem, już tylko z samej przedstawionej wyżej istoty ustawowych przesłanek przedsądu, przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c., wynika, że co do zasady nie mogą one występować jednocześnie. Jeżeli bowiem w sprawie rzeczywiście występuje istotne zagadnienie prawne, od którego rozstrzygnięcia zależy wydanie prawidłowego orzeczenia co do istoty sprawy, to z natury rzeczy ewentualny błąd orzeczniczy popełniony przez Sąd drugiej instancji nie może mieć charakteru oczywistego i podstawowego. Skarga kasacyjna nie może być, z kolei, uznana za

oczywiście uzasadnioną, jeżeli o występowaniu tej przesłanki miałoby świadczyć naruszenie przepisów prawa, których wykładnia nasuwa tak duże wątpliwości, iż konieczne jest ich wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy w ramach sformułowanego w tej sprawie zagadnienia prawnego (por. pośród wielu postanowień Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2011 r., II PK 247/10, LEX nr 1274964).

Niezależnie od tego spostrzeżenia, które samo z siebie dyskwalifikuje oceniany wniosek, Sąd Najwyższy zauważa i to, że skarżąca w celu wykazania potrzeby poddania jej skargi kasacyjnej bazuje głównie na zarzucie pominięcia przez Sąd drugiej instancji dowodu w postaci świadectwa pracy potwierdzającego jej pracę w spornym okresie w R. w G.. Wbrew temu zarzutowi, wspomniane świadectwo pracy nie zostało jednak pominięte jako element materiału dowodowego poddanego ocenie Sądów *meriti* w ramach ustalania stanu faktycznego sprawy. Wymaga jednak podkreślenia, że świadectwo pracy jest jedynie dokumentem prywatnym (art. 245 k.p.c.), wystawianym przez pracodawcę, a zatem stanowi wyłącznie dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie w nim zawarte. Jest oświadczeniem wiedzy, które jak każdy dowód podlega ocenie Sądu zgodnie z wynikającą z art. 233 § 1 k.p.c. zasadą swobodnej oceny dowodów. Sądy obu instancji oceniły ten dowód (oceniły też osobowe dowody mające potwierdzić zatrudnienie skarżącej w spornym okresie) i uznały, że nie wynika z niego (a także z pozostałych dowodów), aby skarżąca była zatrudniona w R. w reżimie pracowniczym, ale że pracowała tam jako członek tej spółdzielni. Argumentacja zaprezentowana przez skarżącą w istocie stanowi więc próbę podważenia przeprowadzonej przez Sąd drugiej instancji oceny materiału dowodowego oraz dokonanych na tej podstawie ustaleń faktycznych. Tymczasem zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, co oznacza, że w przypadku poddania skargi kasacyjnej merytorycznej ocenie i tak musiałby uwzględnić owe ustalenia faktyczne przy rozpatrywaniu powołanych w skardze zarzutów naruszenia prawa materialnego, którego przepisy stanowiły podstawę prawną rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym wyroku.

Końcowo Sąd Najwyższy stwierdza, że w jego orzecznictwie nadal aktualny jest pogląd, zgodnie z którym w stosunku do członków rolniczej spółdzielni

produkcyjnej istotne dla zaliczenia roku pracy do okresu zatrudnienia wymaganego do uzyskania renty inwalidzkiej lub emerytury jest przepracowanie w tym roku wymaganej ilości dniówek obrachunkowych, a nie faktyczny okres pozostawania w ubezpieczeniu (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 maja 1979 r., II UR 7/79, Nowe Prawo 1981 nr 6, s. 87; z dnia 12 maja 1999 r., II UKN 624/98, OSNAPIUS 2000 nr 14, poz. 556; z dnia 25 stycznia 2005 r., I UK 142/04, OSNP 2005 nr 17, poz. 272; z dnia 1 września 2010 r., II UK 80/10, LEX nr 661515 i z dnia 24 maja 2012 r., II UK 255/11, LEX nr 1227191).

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, iż skarżąca nie wykazała potrzeby rozpoznania jej skargi kasacyjnej. Dlatego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji. W odniesieniu do kosztów postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c., mając na względzie fakt, iż organ rentowy w odpowiedzi na skargę kasacyjną domagał się jedynie oddalenia skargi kasacyjnej i tylko z tym wnioskiem wiązał równocześnie sformułowany wniosek o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego. Sąd Najwyższy podziela zaś jednolicie prezentowany w judykaturze pogląd, że nie ma podstaw do przyznania kosztów postępowania kasacyjnego stronie, która w odpowiedzi na skargę kasacyjną nie dostrzegła wad tej skargi uniemożliwiających jej przyjęcie do merytorycznego rozpoznania, a wniosek o koszty wiązała z innym oczekiwanym rozstrzygnięciem (por. pośród wielu postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2012 r., II CSK 397/12, LEX nr 1288636 oraz orzecznictwo tam powołane).

[as]